

**ДУТЧАК Г.О.,
кандидат історичних
наук**

*Дипломатична академія
України
при МЗС України*

**УКРАЇНСЬКО-
ГРЕЦЬКІ
КУЛЬТУРНІ
ЗВ'ЯЗКИ НА МЕЖІ
ІІІ ТИСЯЧОЛІТТЯ
(історичний
хронограф)**

Греки з повагою ставляться до своєї культури. Самі факти промовисто говорять про це. У січні 1993 року шість міністрів з уряду Греції і дев'яносто шість відповідальних працівників та громадських діячів Греції прибули до Одеси для відкриття там культурного і меморіального комплексу греків Причорномор'я.

Нові культурні відносини, які активізувалися між Україною та Грецією, розпочалися зі співпраці Міністра культури України Івана Дзюби та новопризначеного Міністра культури Греції Меліни Меркурі. 22 грудня 1993 року Посол України в Греції Б.І.Корнеєнко відвідав Міністра культури нового уряду Греції Меліну Меркурі. На зустрічі обговорювалося широке коло питань двостороннього співробітництва у сфері культури. Зокрема, йшла мова про необхідність швидкого завершення проробки українського проекту і підписання двосторонньої угоди в цій сфері, які було передано грецькій стороні українським посольством улітку 1993 року. Б.І.Корнеєнко наголосив на доцільності кон-

кретних спільних програм співробітництва на два-три роки (для початку на 1994-1995 роки), вони б доповнювали угоду і сприяли переведенню її реалізації в практичну площину. Посол України в Греції висловив цікаві пропозиції щодо можливих конкретних форм співробітництва в галузі культури, а саме: обмін художніми колективами, солістами, організацію різноманітних виставок, фестивалів, проведення інших культурних заходів, спільні дослідження з історії культури грецьких поселень Причорномор'я, організацію перекладів, видання грецької літератури за допомогою цієї ж сторони, стажування працівників культури, розвиток співробітництва між творчими спілками тощо. Меліна Меркурі із зацікавленням сприйняла пропозиції Посла України в Греції і виявила особливий інтерес щодо організації в Афінах експозиції-виставки скіфського золота з українських музеїв, готовність підписати відповідну угоду. Посол пан Корнеєнко ознайомив пані Меліну Меркурі з українською ініціативою щодо повернення національно-культурних скарбів і передав текст заяви Президента Леоніда Макаровича Кравчука з цього питання. Меліна Меркурі позитивно сприйняла цю ініціативу і висловила готовність допомогти в цій справі, адже вона займалася проблемою повернення культурної спадщини ще з 1982 року, але водночас наголосила, що Греція наполягає зараз на поверненні їй тільки мармурових історичних скульптур із Парфенону, виходячи перш за все з практичних реалій виключної складності проблеми і можливостей вирішення таких питань. Меліна Меркурі просила активно підтримати грецькі вимоги щодо скульптур Парфенону. Зі свого боку вона висловила думку, що українській стороні в роботі з організації повернення національно-культурних скарбів доцільно було б зробити акцент на поверненні передусім виключно найдорожчих національних реліквій. Пані Меліна Меркурі наголосила, що інакше ставлення може зашкодити справі і насторожити впливові держави, в яких зараз перебувають культурні скарби інших країн; водночас вона підкреслила, що ніхто в світі і в ЮНЕСКО зокрема не піде на практичне комплексне вирішення цього питання. Греція, яка є членом НАТО і ЄС, уже давно домагається (але і поки що без особливого успіху) повернення скарбів Парфенону, які мають світове значення.

Щодо експозиції-виставки скіфського золота, вона просила в цьому зв'язку скоріше передати їй проект або фотографії експонатів, а також проспекти чи інформацію щодо інших можливих виставок. На її прохання Міністерство культури України розглянуло можливість проведення в Греції такої ж виставки. Вона орієнтовно мала включати двісті пам'яток. Це високохудожні вироби із золота та срібла, археологічні матеріали, різні зразки творчості грецьких майстрів V-III століття до н.е., виявлені в похованнях знатних скіфів-кочівників і сусідніх з ними осілих

землеробських племен, а також ювелірне мистецтво стародавніх слов'ян з виробами часів Київської Русі (страхова вартість – 20 мільярдів доларів США). Приблизний термін експозиції Міністерством культури України планувався на кінець 1994 – початок 1995 років.

14 лютого 1994 року Посол України в Греції відвідав Г. Георгіу, який був нещодавно призначений начальником управління культурних зв'язків МЗС Греції. Під час обговорення угоди про культурне співробітництво Г.Георгіу повідомив, що в грецької сторони викликають певні труднощі деякі окремі положення, які містяться в її тексті, зокрема про створення на двосторонній основі культурних центрів. Вивчення цього питання, за його словами, вимагає часу, бо має бути погоджене в усіх аспектах з Міністерством культури, Міністерством освіти та іншими установами Греції, тому що воно має освітнє та інформаційне спрямування. До того ж, зазначав Г.Георгіу, виходячи з економії коштів при створенні культурних центрів Греції, угода має одночасно враховувати також діаспору, яка мешкає в сусідніх областях з Україною (на території Росії). Г.Георгіу зазначив, що завдяки надзвичайно численній грецькій діаспорі в Росії, Греції краще мати справу з Російською Федерацією. Г.Георгіу запропонував, щоб для прискорення процесу підписання зосередитись у тексті цієї угоди на головних питаннях принципового характеру розвитку двостороннього співробітництва, а деталі і конкретні програми двостороннього співробітництва на кожні два-три роки можна розробляти, як пропонують відповідні міністерства України, окремо включивши одночасно відповідне загальне положення про них до рамкової угоди. Що стосується положення про створення культурних центрів, проробка якого ще займе певний час, Г.Георгіу висловив думку, що якщо в грецької сторони існують зараз труднощі в деталізації відповідного положення, то можна було б подумати про включення до угоди загального положення (наприклад, що сторони створюють свої інформаційно-культурні центри на території іншої сторони, а деталі й умови створення таких центрів розробляють в окремій угоді чи протоколі до рамкової угоди).

Грецька сторона опрацювала пропозиції Міністерства культури України для укладення єдиної рамкової міждержавної угоди, яка охоплюватиме не тільки питання освіти, а всі питання в галузі гуманітарних зв'язків між двома країнами, включаючи освітні, наукові, культурні тощо. Грецька сторона на той час упроваджувала практику, що передбачала у відносинах з країнами колишнього Радянського Союзу розроблення і підписання спочатку загальних рамкових міждержавних двосторонніх угод, які включатимуть питання розвитку співробітництва між зацікавленими сторонами в галузях культури, освіти, спорту тощо. У підготовці проекту на той час брали участь сім підрозділів МЗС Греції,

Міністерство культури та Міністерство освіти і релігії Греції. І тому МЗС Греції, виходячи із своєї міжнародної практики і після консультації з Міністерством освіти і Міністерством культури Греції, прийняло рішення запропонувати Україні підписати одну загальну угоду про співробітництво в галузі культури, освіти і науки, а не окремі угоди в цих галузях. У той же час, коли буде підписана рамкова угода, грецька сторона буде готова до погодження і реалізації окремих програм співробітництва в конкретних галузях (культура, освіта, наука) між відповідними міністерствами і установами двох країн для практичної реалізації загальної рамкової угоди.

На цей же час Міністерство культури Греції розглянуло пропозиції Міністерства культури України до Плану співробітництва між двома міністерствами на 1994-1995 роки. Зокрема, налагодити щорічні обмінні гастролі музичних театрів, художніх, циркових колективів та окремих виконавців України і Греції; організувати в Греції виставки "Культура грецьких міст Північного Причорномор'я, Ольвія, Херсонес, Пантікапей" (1994 рік) та "Традиції Візантії у культурі Київської Русі" (1995 рік) на основі матеріалів археологічних розкопок, стародавнього іконопису, колекцій образотворчих музеїв України.

Схвалюючи в цілому пропозиції Міністерства культури України, грецька сторона, однак, відзначила, що їх практичне втілення можливе після підписання відповідної угоди. Пропозиції, на думку Міністерства культури Греції, щодо Плану співробітництва між Міністерством культури України та Міністерством культури Греції не включали можливості встановлення практичних контактів і розвитку співробітництва в рамках Пропозицій до Плану співробітництва щодо здійснення окремих проектів (виставки, обміни, фестивалі тощо), але їх реалізація затруднитиметься з огляду на недостатнє фінансування на державному рівні з боку Греції за умови відсутності міждержавного договору і буде до укладення такого договору можливою лише за рахунок фінансової допомоги спонсорів.

У цьому зв'язку грецька сторона продовжувала пошук реальних можливостей, зокрема спонсорів, для організації виставки "Скіфське золото". Спершу йшла мова про виставку "Скіфське золото" в Музеї Бенакі, що є одним з найбільших приватних музеїв Греції (Музей Бенакі розташований у центрі Афін, тоді він ще був зачинений на ремонт). Другим варіантом стало можливе проведення виставки в Національному археологічному музеї Греції. До її організації виявила великий інтерес мерія міста Пірея. На той час грецька сторона зацікавилася творами Айвазовського щодо організації виставки його полотен у Греції (у місті Пірей).

Також грецька Спілка друзів театру висловила свою пропозицію ор-

ганізувати гастролі Київської опери (зокрема, балетної трупи) в Афінах, у найпрестижнішому залі "Палац музики", з яким грецька сторона вела попередні переговори про виступи українського театру.

Невдовзі, 26 серпня 1994 року Міністерство культури України отримало від Міністерства культури Греції, Управління двосторонніх і класичних старожитностей (відділ музеїв), повідомлення, що Управління цікавиться головним чином виставкою "Київське золото", яка була продемонстрована у Відні в 1993 році. Щодо виставки "Скіфське золото", "то вона вже виставлялася в Національному археологічному музеї, отже, Управління не має наміру продовжувати обговорення цього питання".

У лютому 1995 року в приміщенні Інституту історії України НАН України відбулася Міжнародна наукова конференція "Україна – Греція: історія та сучасність", присвячена актуальним проблемам науково-культурного розвитку греків України, історії та сучасності українсько-грецьких зв'язків. Наукові доповіді на конференцію подали історики з Австралії, Греції, Польщі, Росії, України (включаючи Крим і Приазов'я). А у вересні вийшло у світ наукове видання "Україна і Греція: історія та сучасність". Це збірник тез Міжнародної наукової конференції, що був підготовлений науковцями відділу україно-грецьких відносин Інституту історії України НАН України за підтримки Товариства "Україна-Греція".

У серпні 1995 року відбулася науково-археологічна експедиція грецьких учених до Криму (міста Керч і Сімферополь), де відбулися контакти греків з українськими колегами. Метою цього візиту було встановлення зв'язків безпосередньо з українськими науковцями, археологами для налагодження співпраці щодо проведення спільних археологічних розкопок на території давньогрецьких поселень у Криму, зберігання та реставрації пам'яток старовини, а також організації музейної справи.

Восени 1995 року Посольство України в Греції провело ряд консультацій і зустрічей у Міністерстві культури Греції для поживлення зв'язків та розширення співробітництва між двома країнами. Зокрема, під час зустрічі з директором відділу класичної старовини Я.Дзедакісом останній повернувся до питання (яке обговорювалося раніше) розпочати співпрацю між міністерствами культури двох країн у галузі археологічних досліджень в Україні. Пан Дзедакіс (за дорученням керівництва Міністерства) висловив готовність грецької сторони до такого співробітництва. Міністерство культури Греції мало намір запровадити програму співробітництва з Україною в галузі реставрації, реконструкції та консервування пам'яток грецької старовини, які знаходяться на Півдні України та в Криму, а також намагалося допомогти Україні в організації музейної справи. З цією метою Міністерство культури Греції в січні 1996 року прагнуло організувати в Афінах семінар, на

який пропонувалося запросити вчених та археологів з України. Також Міністерство культури Греції хотіло наприкінці 1995 року відрядити в Україну представницьку делегацію, яка мала обговорювати ці питання в Міністерстві культури України та НАН України. Разом з тим пан Дзедакіс відзначив, що, на його думку, грекам потрібно мати справу передусім із властями і вченими України, а не Росії чи Великої Британії, як це практикувалось досі (остання археологічна експедиція до м. Керчі, у Криму наприклад, пророблялася спільно з Російською НАН), оскільки йдеться про дослідження на території України.

Пан Дзедакіс у розмові з другим секретарем Посольства України в Греції Є. Конопацьким висловився також категорично проти будь-яких спільних грецько-британсько-українських проектів у галузі археологічних робіт у Криму (як це пропонувалося Британським музеєм Посольству України у Великій Британії) і наголосив, що Греція надавати не допомогу Україні, у тому числі експертну, фінансову, водночас не претендуючи на повернення власних археологічних розкопок своїми силами в Україні чи привласнення археологічних знахідок.

Міністерство культури України вважало, що таке співробітництво може бути реалізоване за умов фінансування грецькою стороною спільних археологічних досліджень на території України, наукової обробки археологічних матеріалів, їх консервації, реставрації, публікацій і наступної музеєфікації археологічних об'єктів. Натомість грецькій стороні надавалось право наукових публікацій результатів археологічних досліджень за погодженням з українською стороною. Крім того, Міністерство культури України гарантувало здійснення саме греко-українських проектів без залучення третьої сторони, а також сприяння участі українських учених-археологів у семінарі в Афінах на початку 1996 року. Усі ці перелічені заходи (які пропонував пан Дзедакіс), як вважало Міністерство культури України, мають бути закріплені протоколом про співробітництво в галузі культури з програмою конкретних заходів, у складанні яких Міністерство культури України готове було взяти участь.

Посол України в Греції Б. Корнеєнко провадив активну роботу щодо встановлення культурних взаємин. Так, у кінці жовтня 1995 року Посол зустрівся з паном Дзедакісом, який наголосив на великій зацікавленості Міністерства культури Греції щодо співпраці з Україною в галузі археології. Він повідомив, що грецька сторона готова надіслати делегацію фахівців у галузі археології до Києва (або прийняти відповідну делегацію з України) найближчим часом і як вірогідні строки такого візиту запропонувати проміжок між 5-20 грудня 1995 року. Грецька сторона хотіла б мати зустрічі з українськими вченими-археологами. У Міністерстві культури Греції відбулася нарада з питань, порушуваних у

переговорах паном Дзедакісом у Посольстві України в Греції, і прийнято рішення продовжити переговори з українською стороною щодо конкретних шляхів розвитку співпраці в справі дослідження і збереження культурних пам'яток у Криму та на Півдні України як початкового етапу більш широкого співробітництва в галузі культури між двома країнами. Греки хотіли почати дослідження, пов'язані з давньогрецьким та скіфським періодом. Міністерство культури Греції висловило повну згоду з нашою пропозицією щодо доцільності розробки наукової програми досліджень давньої Ольвії, а також щодо обміну історико-археологічними виставками (зокрема, мова йшла про можливість організувати в Греції виставку Музею історичних дороговцінностей України та відповідної грецької виставки в Україні).

Пан Дзедакіс позитивно сприйняв під час зустрічі з Послом України в Греції Б.Корнеєнком повідомлення про підготовку конкретної програми співробітництва між міністерствами культури двох країн, яка після погодження обома сторонами могла б бути підписана разом. Відразу ж після підписання українсько-грецької міждержавної рамкової угоди у сфері науки, освіти і культури, підготовка якої перебувала у завершальній стадії. На думку посольства України в Греції, розробка і підписання такої програми чи протоколу конкретних заходів, розрахованих на два-три роки, є важливим і необхідним кроком і роботу щодо її підготовки доцільно розпочати терміново, не чекаючи підписання зазначеної міжурядової рамкової угоди, щоб вчасно узгодити усі її положення з грецькою стороною і підписати, по можливості, разом з Рамковою Угодою.

Міністерство культури України підтримало пропозицію грецької сторони про зустріч представників археологічної науки України та Греції в Києві в другій половині грудня 1995 року та проведення семінару за участю фахівців обох країн, що мав відбутися в Афінах у січні-лютому 1996 року.

Під час цих зустрічей Міністерство культури України вважало, що можна було б обговорити та погодити основні напрямки програми та об'єкти спільних досліджень, а також розробити і підписати угоду між Міністерством культури України та Міністерством культури Греції в галузі археологічних досліджень. На думку Міністерства культури і мистецтв України, зазначена угода мала торкатися наступних питань: розвитку взаємного співробітництва в галузі реставрації пам'яток археології шляхом обміну фахівцями, матеріалами, методиками реставрації; обміну інформацією, періодичними виданнями, каталогами з питань археології античності; сприяння взаємному навчанню і підготовці спеціалістів шляхом участі українських і грецьких фахівців та студентів у спільних археологічних експедиціях на території обох сторін; прове-

дення спільних археологічних досліджень у Криму та Одеській області (відповідно до норм міжнародного права); надання грецькою стороною експертної, фінансової та іншої допомоги в реставрації та консервації пам'яток національного заповідника "Херсонес Таврійський" та Керченського історико-культурного заповідника.

У жовтні 1995 року другий секретар Посольства України в Греції Є.Конопацький зустрівся з Генеральним директором Управління міжнародних зв'язків Міністерства культури Греції паном Репулісом. У цей час активно готувалися до підписання Рамкової міждержавної Угоди між Україною та Грецією у сфері освіти, науки та культури. Така угода, на думку грецької сторони, мала б відкрити нові можливості для більш ефективного розвитку співпраці між двома країнами в галузі культури, оскільки після її ратифікації в парламенті греки зможуть залучати не тільки державні кошти Греції, а й ЄС для реалізації спільних грецько-українських програм. У цьому зв'язку Є.Конопацький висловив пропозицію щодо підготовки окремої конкретної програми співробітництва між Міністерствами двох країн у галузі культури та її підписання разом чи після підписання Рамкової Угоди. Пан Репуліс погодився з доцільністю такої програми, однак зауважив, що згідно з грецькою практикою розробляється і підписується одна програма, яка включає пропозиції усіх міністерств гуманітарного спрямування (освіти, культури, нацменшин тощо) і, відповідно, виконується цими міністерствами. Між окремими міністерствами такі програми чи протоколи не підписуються. Координатором цієї роботи є МЗС Греції, зокрема його Управління культурних зв'язків (УКЗ). Така "виконавча програма" могла б містити окремі статті, що стосувалися б сфери діяльності згаданих міністерств, і могла б бути розрахована на два-три роки. Її практичне втілення – компетенція відповідних міністерств.

Під час зустрічі обидві сторони зійшлися на думці, що з метою більш ефективної роботи в галузі культури та гуманітарних зв'язків (освіта, наука, спорт, ЗМІ тощо) доцільним є створення змішаної українсько-грецької постійнодіючої комісії в цих галузях.

На думку пана Репуліса, цю комісію мають очолити начальники УКЗ МЗС відповідно України та Греції (українську та грецьку частини), до її складу мають увійти представники Міністерств гуманітарної сфери двох країн. Кількість членів та коло питань її компетенції залежатиме від обопільної домовленості. Так, пан Репуліс вважав тоді, що зараз же можна розпочати роботу над створенням такої комісії. Міністерство культури Греції було готове підключитися до роботи в разі виявлення ініціативи щодо створення комісії з боку України або ж само мало висловити свої пропозиції і повідомити українську сторону про строки зустрічі експертів двох країн через дипломатичні канали.

Міністерство культури України вважало за доцільне підтримати ідею створення спільної україно-грецької комісії з гуманітарних питань; у рамках її доцільності виділити музейну справу як окремий напрямок. Зокрема, пропонувалося підготувати програму спільних досліджень "Київська Русь – Візантія" з метою вивчення зв'язків двох великих держав Середньовіччя на музейних експонатах країн, створення за результатами вивчення спільної виставки та проведення наукової конференції із залученням дослідників давньоруського і середньовізантійського періоду; встановити прямі контакти між Національним науково-реставраційним центром України і відповідною установою в Греції з метою обміну досвідом, методиками; проведення спільних досліджень у галузі реставрації і збереження пам'яток давньоукраїнського і візантійського іконопису (темперного та енкаустики); організувати міждержавний центр вивчення і пропаганди грецької культури в Україні на базі Музею "Філікі Естерія" в Одесі; створити спільний українсько-грецький науковий центр із вивчення античної історії Північного Причорномор'я на базі Національного заповідника "Херсонес Таврійський".

Посольство України в Греції отримало листа від президента товариства "Греція-Україна" Дж. Поліхронопулоса, якого за його проханням було передано до Міністерства культури і мистецтв України.

Як зазначалося в листі, 24 і 25 березня 1996 року грецькі політичні та громадські кола організують в Одесі разом з мерією Одеси святкові заходи з нагоди національного свята – Дня Незалежності Греції.

Проведення в Одесі цих заходів пов'язане з тим, що в цьому місті була заснована організація "Філікі Естерія", з діяльності якої почалося визволення Греції від турецького ярма. Як відомо, в Одесі відкрито музей "Філікі Естерія", який є святинею для греків, і за вже усталеною традицією кожного року на зазначені святкові заходи до Одеси прибуває велика група (до двісті п'ятдесят осіб), до якої входять міністри, члени парламенту, військові, політичні, громадські діячі тощо.

Лист було надіслано до Посольства у зв'язку з тим, що, за інформацією греків, на 22 і 24 березня 1996 року Міністерство культури і мистецтв України (Одеське обласне управління культури) думало організувати в Одеському оперному театрі концерт Олени Образцової. У листі висловлювалося прохання (а грецька сторона уже погодила свою програму на 24-25 березня з директором оперного театру Одеси паном Драновим) зробити все можливе, щоб забезпечити проведення в цьому театрі зазначених грецьких заходів 24-25 березня і по можливості відповідно перенести концерти Образцової на день-два раніше. Посольство України в Греції, зі свого боку, прохало розглянути цю можливість, враховуючи велике політичне значення, яке греки і уряд Греції надають своїм щорічним заходам в Одесі.

З 20 по 25 березня в Одесі проходив Тиждень Греції, приурочений до Дня незалежності цієї країни. У рамках цього заходу відбулися виставки майстрів грецької гравюри, робіт одеських художників грецького походження "К.Костанді. Його учні та художники-греки в Одесі кінця XIX – початку XX століття", виставка "Пам'ятки археології та культури Стародавньої Греції", концерт за участю грецького співака Георгіса Далареса. Організували цей захід Одеський міськвиконком, грецько-українське товариство та Одеська філія Фонду грецької культури в Україні.

28 жовтня 1996 року на День Охі – національного свята Греції – у Києві відбувся концерт "Греки України в мистецтві". Організувало цей захід Київсько-грецьке товариство "Еллада" за сприяння посольства Греції в Україні та Товариства "Україна-Греція". Під час концерту своє мистецтво продемонстрували такі відомі митці (греки за походженням): заслужений артист України Такіс Джолаас, народна артистка України Олександра Смолярова та інші. 11-12 листопада 1996 року відбувся офіційний візит Президента України Леоніда Кучми до Грецької республіки. Перший день візиту був ознаменований підписанням договору про дружбу і співробітництво між Україною та Грецькою республікою, зокрема в статті 11 цього договору зазначалося: "Сторони розвиватимуть співробітництво в галузі культури, мистецтва, освіти, інформації та зв'язку. З цією метою сторони заохочуватимуть і підтримуватимуть становлення і розвиток прямих контактів між організаціями та установами культури, мистецтва та освіти і сприятимуть співробітництву між засобами масової інформації двох країн". Укладено також ряд двосторонніх документів, зокрема, угоду про співробітництво у сфері науки, освіти і культури.

15 грудня 1997 року розпочався триденний офіційний візит в Україну Президента Греції Константиноса Стефанопулоса. Відбулися зустрічі високого гостя з Президентом України Леонідом Кучмою та головою Верховної Ради Олександром Морозом. Грецька делегація відвідала також Одесу та Маріуполь. Високий гість взяв участь у широкій культурній програмі, зокрема ознайомився з Києво-Печерською лаврою та Софійським музеєм. Побував він також в Оперному театрі та Музеї "Філікі Єстерія" в Одесі, у грецькому селищі Сартана, що неподалік Маріуполя. Під час перебування офіційної урядової делегації Грецької республіки в Україні Президент Греції пан Константинос Стефанопулос зустрівся з керівництвом товариства "Україна-Греція", так само, як і з представниками грецьких громад в Україні.

Посольство Греції в Україні нотою № AS від 25 червня 1998 року проінформувало МЗС України про те, що Генеральний секретаріат у справах греків зарубіжжя МЗС Греції з метою зміцнення зв'язків з історично дружніми країнами планує у співробітництві з Федерацією грець-

ких товариств України організувати місячник грецької культури в Україні в період з 3 по 29 вересня 1998 року.

За інформацією грецької сторони проведення культурно-мистецьких заходів передбачалося в Києві, Одесі, Сімферополі, Севастополі, Ялті, Донецьку та Маріуполі. Посольство Греції в Україні звернулося з проханням щодо сприяння в пошуку і наданні відповідних приміщень і залів без оплати їх оренди для проведення запропонованих заходів, зокрема в Києві. Слід відзначити, що посольство Греції не узгоджувало попередньо з МЗС України питання, пов'язані з організацією та проведенням Місячника грецької культури в Україні. Разом з тим, беручи до уваги наполегливе прохання грецької сторони та традиційно дружні відносини між нашими країнами, було доручення Кабінету Міністрів України від 7 липня 1998 року №28 допомогти в цій справі.

Мистецтво стародавньої Еллади, самобутне і неповторне, фольклорні перлини вперше було представлено в багатоплановій програмі місячника грецької культури в Україні, який урочисто розпочався 3 вересня в Маріуполі. Місячник приурочено до знаменних дат – 220-річчя переселення греків із Криму в Приазов'я і десятиріччя Донецького обласного фестивалю грецької культури "Мега Юрти". В Україну прибула офіційна делегація, очолювана Генеральним секретарем у справах греків зарубіжжя МЗС Греції С. Ламбрінідісом. Місячник було організовано Міністерством закордонних справ Греції та Генеральним секретаріатом з питань греків зарубіжжя спільно з Посольством Греції в Україні та федерації грецьких товариств України. Протягом місяця вокалісти, музиканти, танцюристи, актори України і Греції виступали з концертами на сценах Києва, Ялти, Севастополя. Сімферополя, Маріуполя, Донецька і Одеси.

У грудні 1998 року Міністр культури і мистецтв України Д. Остапенко прийняв Надзвичайного і Повноважного Посла Греції в Україні Дмитріса Контумаса у зв'язку з початком його дипломатичної місії в нашій державі. Посол підтримав ініціативу української сторони щодо проведення в травні 1999 року Міжнародної конференції міністрів культури європейських країн "Культура на межі III тисячоліття", українська ж сторона із зацікавленням сприйняла ідею проведення Культурної олімпіади в 2004 році.

Парламентом Грецької республіки 11 листопада 1999 року було ратифіковано угоду про співробітництво між Україною та Грецією в галузі освіти, науки і культури, підписану в Афінах 11 листопада 1996 року. У зв'язку з цим грецька сторона звернулася до МЗС України з проханням надіслати до МЗС Греції в найближчий термін повідомлення про стан зазначеної Угоди з українського боку. Перед цим, зважаючи на те, що процедура обміну відповідними нотами між МЗС двох країн пе-

редбачає через місяць після її завершення автоматичний вступ у силу зазначеної Угоди, грецька сторона пропонувала українській стороні вже на цьому етапі розпочати роботу над створенням проекту Програми співробітництва в галузі освіти, науки та культури на трирічний період (2000-2003 роки).

Міністерством закордонних справ Греції зі свого боку вже було розпочато міжвідомчі консультації із залученням Міністерства освіти та культур Греції, Міністерства культури Греції, Генерального Секретаріату в справах молоді та спорту і Міністерства преси Греції з метою вивчення існуючих можливостей співробітництва з Україною. Перед цим Грецька Сторона пропонувала Україні першій подати свій проект зазначеної Програми для подальшого його обговорення в Греції та виявляла ініціативу стосовно можливого створення змішаної грецько-української комісії з питань співробітництва в галузі освіти, науки, культури, інформації, туризму тощо, яка б здійснила в Києві протягом кінця весни – початку літа 2000 року підписання узгодженого Сторонами тексту Програми. Як уже згадувалося, парламент Греції ратифікував Угоду про співробітництво в галузі освіти, науки і культури між Грецією і Україною. Закон 2751 / 1999 року про ратифікацію Угоди надруковано 11 листопада 1999 року в газеті грецького уряду № 244, частина 1. Оскільки стаття 11, зазначається в листі Посольства Греції в Україні від 15 травня 2000 року, передбачає, що Угода набуває чинності після взаємного письмового повідомлення Сторін про виконання необхідних внутрішньодержавних процедур, Посольство Греції в Україні очікувало відповідного офіційного повідомлення від Української Сторони. Як інформувало МЗС України Посольство, таке повідомлення можна чекати після рішення Кабінету Міністрів України, що приймається на основі узгодження з усіма задіяними міністерствами.

Посольство Греції в Україні зверталось до Міністерства культури і мистецтв України з проханням сприяти прискоренню виконання Українською Стороною передбачених українським законодавством процедур з тим, щоб Угода якомога швидше стала чинною і можна було приступити до розроблення і підписання конкретної Програми, її виконання, що дасть можливість наповнити Угоду реальним змістом і розвивати співробітництво в галузі освіти, науки і культури.

Давно обговорювана виставка картин І.К. Айвазовського з Картинної галереї (Феодосія) експонувалася в містах Греції у 2000 році. У Криму в цей час пройшла виставка робіт із зібрання Афіньської картинної галереї. Обмін виставками проведений у рамках налагодження зв'язків у галузі культури між Кримом і Грецією.

Міністр закордонних справ України А.Зленко відбув 17 квітня 2001 року з дводенним офіційним візитом до Грецької республіки. Програ-

мою візиту були заплановані переговори Глави зовнішньополітичного відомства України з Міністром закордонних справ Греції Г.Папандреу "віч-на-віч" та в широкому колі. У рамках візиту відбулося підписання міжурядової Програми співробітництва в галузі освіти та культури на трирічний термін (2002-2005 роки).

Міністр культури Греції Евангелос Венізелос запрошував узяти участь у Міжнародному симпозіумі "Rethinking about Culture" (20-24 вересня 2001 року, м.Афіни, Олімпія, Пелопонес). У цей час грецька сторона була готова здійснити обмін проектами протоколу про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Греції і створення відповідної змішаної Комісії з питань українсько-грецького культурного співробітництва. Зазначимо також, що планувалося узгодити з Українською Стороною терміни можливого обміну офіційними візитами Міністрів культури двох країн. За пропозицією Грецької Сторони проведення першого засідання змішаної українсько-грецької комісії з питань освіти, науки і культури планувалося здійснити в Києві, у лютому 2002 року. Під час засідання мала обговорюватися Програма співробітництва між Урядом (Кабінетом Міністрів) України і Урядом Грецької республіки в галузі освіти, науки і культури на трирічний період.

Також ще з одним питанням запрошували Міністра культури і мистецтв України – це у зв'язку з можливою участю України в новій престижній міжнародній ініціативі, що запроваджується Грецією в рамках підготовки до Олімпійських змагань 2004 року – Культурній Олімпіаді (розрахована на період 2001-2004 років). Головним принципом Культурної Олімпіади 2001-2004 років є принцип діалогу культур та культурної рівності, культури миру та соціальної злагоди, прагнення підняти рівень культур цивілізацій, що є запереченням концепцій неминучості "зіткнення цивілізацій". Ці принципи було закладено в прийнятій у 2001 році Декларації древньої Олімпії за культуру.

Програма Культурної Олімпіади була погоджена Міжнародним Олімпійським Комітетом. У листопаді 1997 року Генеральною Конференцією ЮНЕСКО цю організацію було одностайно визначено в ролі особливого партнера Культурної Олімпіади. З МОК та ЮНЕСКО було укладено відповідні угоди з цього питання.

Як член ЄС, Греція поінформувала Європейську Комісію і Раду Міністрів Культури ЄС щодо своїх ініціатив стосовно Культурної Олімпіади. Важливим компонентом Культурної Олімпіади є становлення Міжнародних нагород "Kotines" культурної спадщини, музики, мистецтва та літератури.

Бажання Міністерства культури Греції створити мережу національних комітетів Культурної Олімпіади, підкреслив Евангелос Венізелос,

звертаючись у своєму листі до Міністра культури і мистецтв України Ю.П.Богущького. Пан Венізелос хотів, щоб у кожній країні було створено Національні Комітети на чолі з Міністрами культури та до складу яких би входили представники Уряду, видатні діячі культури (п'ять – п'ятнадцять чоловік). Мета створення Національних комісій – поєднати Національні комітети з Міжнародною Організацією з метою сприяння проведенню заходів Культурної Олімпіади, а також забезпечити участь країн-членів Олімпійського руху в заходах Культурної Олімпіади в Греції.

Нам ще багато треба зробити для реалізації того потенціалу, який був закладений в усіх галузях культури на початку встановлення дипломатичних відносин. Радує те, що грецька сторона з національною і професійною гідністю пропонувала і відстоювала свої питання в галузі культури і прикро за те, що не було підтримано грецьку сторону в тих питаннях, які становили обоюсторонні інтереси, як для України так і для Греції. На превеликий жаль, за останні роки значно скоротилося співробітництво в галузі культури між Україною і Грецією.

---

* Повідомлення підготовлене за матеріалами Міністерства культури і мистецтв України.

Надійшла до редакції 26.10.2004